

การศึกษา โดยได้ดำเนินการที่หมู่บ้านป่าสักงาม หมู่ที่ 1 ตำบลหลวงเหนือ อำเภอคอยสะเกิด และหมู่บ้านปางจำปี หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ของชุมชนบ้านป่าสักงามและบ้านปางจำปี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ ของชุมชนบ้านป่าสักงามและบ้านปางจำปี และ 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม ทั้งมิติทางด้านสภาพป่าและมิติทางด้านชุมชน ของชุมชนบ้านป่าสักงามและบ้านปางจำปี การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การตอบแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การร่วมเวทีชุมชน และการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ ดังนี้

1. กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะของการมีส่วนร่วมซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปด้วยความมีจิตสำนึกและบางส่วนทำตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ในขณะที่มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีส่วนร่วมเพราะต้องทำตามเงื่อนไข ข้อบังคับ กฎระเบียบ 2) รูปแบบของการมีส่วนร่วมด้านการจัดการป่ามี 5 รูปแบบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเชิงรับรู้ข้อมูล การมีส่วนร่วมเชิงการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ การมีส่วนร่วมเชิงการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล 3) กระบวนการสร้างความมีส่วนร่วมด้านการจัดการป่า ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดการรับรู้สภาพชุมชนและสภาพปัญหาาร่วมกัน การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาปัจจัยสาเหตุ เงื่อนไขและแนวทางในการจัดการ การกำหนดประเด็นกิจกรรมและการระดมความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ การขอคำแนะนำ และการลงประชามติ 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการ

มีส่วนร่วม ได้แก่ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ผลประโยชน์ที่ได้รับ ความมีสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และกฎระเบียบเงื่อนไขของชุมชน

2. แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ พบว่า ประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) องค์ความรู้ด้านการจัดการป่าไม้ 4 ประการ ได้แก่ ระบบนิเวศป่าไม้ ระบบ การใช้ประโยชน์จากป่า และเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การจัดการป่าตามแนวพระราชดำริ โดยนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม 4 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า การสร้างสมดุลเชิงนิเวศวิทยาของป่า และการปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อประโยชน์ 4 อย่าง 3) บทบาทของชุมชนต่อการจัดการป่า มี 4 กลุ่ม คือ บทบาทของผู้นำชุมชน ซึ่งหมายถึงกลุ่มผู้นำและแกนนำที่มุ่งมั่นจัดการป่า บทบาทของคนในชุมชน บทบาทขององค์กรในชุมชน และบทบาทของเครือข่ายชุมชน 4) รูปแบบการจัดการป่าของชุมชน ประกอบไปด้วย 4 รูปแบบ ดังนี้ การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการป่า และการใช้กฎระเบียบทางสังคม 5) กระบวนการจัดการป่าแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 แบบ คือ การมีส่วนร่วมภายในชุมชน การมีส่วนร่วมโดยการปฏิสัมพันธ์ภายนอก และการมีส่วนร่วมในระบบเครือข่ายขององค์กรท้องถิ่น

3. ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมมี 2 มิติ ดังนี้ 1) มิติทางด้านสภาพป่า มีดัชนีบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพป่า 3 ประการ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพ ของพรรณไม้และของสัตว์ ซึ่งเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและจำนวนชนิด ความสมดุลทางนิเวศวิทยา มีสิ่งบ่งชี้ถึงการฟื้นฟูตัวเองของป่า คือ ความหนาแน่นของต้นไม้ ความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ความชุ่มชื้นของป่าต้นน้ำลำธาร สภาพดินและสิ่งมีชีวิตในดิน ความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้พิจารณาจากโครงสร้างของป่าที่ซับซ้อนหลากหลาย การหมุนเวียนของพลังงานในระบบนิเวศป่าไม้อย่างต่อเนื่อง วิถีชีวิตของคนที่สอดคล้องกับระบบนิเวศป่า ผลผลิตทางเศรษฐกิจ และสิทธิการใช้ประโยชน์จากป่า 2) มิติทางด้านชุมชน ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ด้านความเข้มแข็งของชุมชน คือ มีผู้นำเข้มแข็ง มีการเรียนรู้ตนเองอย่างต่อเนื่อง มีแนวความคิดพึ่งพาตนเอง ด้านเศรษฐกิจ พบว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าที่ดีขึ้น ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนทางด้านความมั่นคงทางอาหาร ที่อุดมสมบูรณ์และมีหมุนเวียนให้บริโภคตลอดทั้งปี ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านอาชีพ รายได้ และการลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ส่วนด้านสังคม พบว่าการจัดการป่าตามแนวพระราชดำริทำให้เกิดการสร้างพลังทางสังคม ที่เป็นผลมาจากความร่วมมือการมีภูมิปัญญา และความเป็นมิตร มีการสร้างทุนของชุมชน โดยมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ต้นทุนทางสังคม และต้นทุนทางวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังส่งผลถึงการพัฒนาความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

The objectives of this qualitative and quantitative study were as follows:

1) participation process on forest resource management of Pasak Ngam and Pangchampee communities, Moo 7, Huaykaew sub – district, Mae On district, Chiang mai province; 2) guidelines for forest resource management due to the Royal Initiative of Pasak Ngam and Pangchampee communities; and 3) achievement of participatory forest resource management based on forest condition and community dimension. Data collection was done through secondary data, interview schedule, informal in. depth interview, participatory and non – participatory observation, community forum, and group discussion. Results of the study revealed the following:

1. Based on the participation in forest resource management, it was found that there were four main components as follows: 1) participation style – most of the respondents participated in the project due to their conscientiousness and some of them participated in the project due to their responsibility. However, few of the respondents participated in the project because of the condition, rules and regulations; 2) five forms of the participation in forest resource management: participation with information perception; participation in decision-making; participation in project implementation; participation in benefits ; and participation in project assessment ; 3) the process on the creation of the participation in forest management which comprised six steps: the provision of information for the occurrence of mutual perception in the communities and problem conditions; the investigation and collection of information in order to find causes, condition, and guidelines for forest management; the determination of activity issues, brain storming , public hearing, asking for

suggestions, and solutions; 4) factors effecting participation which included role and responsibility benefits, conscientiousness, and rules, regulations, and condition of the communities .

2. With regards to guidelines for forest resource management due to the Royal Initiative, it was found that this comprised five important aspects : 1) four aspects of body of knowledge on forest management: forest ecology system; forest exploitation system; technology; and local wisdom; 2) forest management due to the Royal Initiative consisting of the investigation on the Royal Initiative concerning with forest management; forest conservation and rehabilitation; creation of balance in ecology of the forest ; and reforestation; role of the communities towards forest management which included roles of community leaders, people in the communities, organizations in the communities, and communities networks; 3) form of forest management of the communities which consisted of the establishment and development of body of knowledge; forest management; and application of social rules and regulations; and 5) the process of forest management which consisted of participation action outside the communities and participation in the system of local organization networks.

3. For the achievement of forest resource management, the two dimensions were found: 1) forest condition – there were three aspects of forest condition change as follows: 1) biological diversity of flora and fauna (an increase of an amount and types of flora and fauna), plant density , fertility of water sources , and soil condition; 2) sustainability of forest resource based on complicated forest structure, continual circulation of energy in the ecological system ; and 3) way of life of local people which conformed to the ecological system and the rights in forest exploitation. 4) for community dimension, there were three important aspects as follows: 1) strength of the communities (strong leaders, continual self – learning, and concept on self – reliance); 2) positive change of forest condition which resulted in food and occupation security of people in the communities; and 3) forest management due to the Royal Initiative caused the establishment of social power since there were intellectual creation and codification. Besides, there was the establishment of community capital like natural resources, social cultural and, cultural capital. This truly resulted in sustainable development in terms of economy, society, and environment.